

Nataša Stanić

**ASTRONOMSKE BAJKE
ZA ZVEZDANE DETEKTIVE**

**Za emisiju „Dobro jutro deco”
Radio Beograd I program**

Lektor: Marija Mišić

2010

PIRUETA I MLEČNI PUT

Dea je žmirkala u krevetu. Lutke pored kreveta uveliko su se sunčale širom otvorenih očiju. Štrafte svetlosti provlačile su se kroz kosu sirene. Danas je generalna proba za predstavu.

– Mama, gde mi je kostim za balet? Znam da je bio na korpi sa igračkama.

Nagla se nad korpu od pruća, još uvek napola u krevetu i pretura po igračkama, ne znajući da joj je mama već spakovala opremu za predstavu.

– U ružičastom rancu, stiže odgovor iz kuhinje sa mirisom prepečenog hleba.

– A gde mi je ranac?

– U ormanu.

– Kao da je to lako – u ormanu! Dea kreće u potragu otvarajući redom polja nepreglednih polica uz zvuke klizećih točkića.

– Pa, u hodniku, zlato!

– A gde je hodnik?

Devojčica vragolasto stoji u hodniku sa kostimom u rukama, ali ne namerava da prekine omiljenu igru pitalica sa mamom. Ovog puta će ići do kraja. Sve dok mama bude znala odgovore.

– U našem stanu, pa nije valjda kod komšije?

– Znam, stan je u zgradi, zgrada u našem gradu, naš grad u Srbiji, a Srbija je u Evropi, ili će bar biti uskoro. Mene muči naša planeta. Gde ona stoji?

– Ona nikada ne stoji, vrti se baš kao ti kada na baletu praviš piruetu. I kao kada ti gledaš u publiku, ona malo gleda u Sunce, malo u scenu iza sebe. Da, usput neumorno obilazi oko Sunca, milijardama godina po jednoj istoj stazi.

– Nešto mi govori da i Sunce pomalo igra balet, zar ne?

Dea proviruje iz hodnika u kuhinju krijući kostim iza leđa.

– Velika je to predstava, Deice. Zamisli milijarde zvezda, i Sunce među njima, kako u svetlosnom vrtlogu plešu oko središta zvezdanog grada. I usput, sve do jedne, prave sjajne piruete.

– Hej, pa zvezde su balerine! Ja sam zvezda, jel' da mama?

– Zvezdo mamina, hladi ti se čaj.

– Zvezdani grad, zvezdani gradovi! Hoću da obiđem sve do jednog, mama! Samo mi reci gde se oni nalaze!

Dea je u mislima već bila u nekom od njih. Mama je sa svoje utabane staze od sudopere do šporeta povremeno bacala pogled ka stolici za hranjenje u kojoj je malo musavo stvorenje elegantno imitiralo sestrine pokrete ruku.

– U svakom od nas, pomalo – zamišljeno će mama. Kao svetlucavi vilinski prah. Kao kosmičko tkivo. Kao svetleća duša svemira. Kao... Šta bi sa kostimom za balet?

– A, kostim. Našla sam ga. Zar ne vidiš da jedem sendvič?

Dea je popila čaj i izašla iz kuće sa ružičastim rancem. Jedna njena nečujna pirueta na predstavi te večeri svojim svetlucanjem zauvek je ostavila beličast trag na nebu. Naš Mlečni Put.

NA SUNČEVOM RINGŠPILU

Lana je obožavala ringišpil. To je bilo mesto na kojem se osećala posebno, kao da se ceo svet, vrteo oko nje. Sišla je, tek da se uveri da sve stoji na svom mestu. Kad ono

– Sunce se pomerilo, mama! Pre pola sata bilo je iza zgrade, a sada je iza drveta!

Malu kućnu predstavu sa baterijskom lampom i globusom za Lanu su više puta izvodili tata i sestra, objašnjavajući ko na nebu obilazi oko koga, koliko, zašto... Sunce mirno čuči u sredini, odnosno tata koji drži baterijsku lampu. Sestra vrti maketu globusa i obilazi oko tate.

- Postoji pravo, i postoji lažno, kobajagi kretanje, - ozbiljno će Lani mama. – Sunce kobajagi, izlazi ujutru negde na Istočnoj strani neba, izdiže se polako nad horizontom, leti mnogo više nego zimi, i mirno tone u rumenilo zapada.

- A zašto kobajagi? Pa ako i progutam to kobajagi, kako ću znati gde je istok a gde zapad?

- Pošto je Sunce zašlo, možemo da sačekamo još malo da se pojave zvezde.

- Čekaj, još mi nisu jasne stvari oko Sunca, a ti bežiš među zvezde!

Jedan dupli sladoled ubedio je Lanu da kroz nekoliko trenutaka zakorači sa mamom u mrkli mrak.

- Pogledaj onih sedam sjajnih zvezdica što potsećaju na kola. Sa pet koraka, od kojih je svaki jednak razmaku između zvezda u pramcu kola, stićićemo do Severnjače. Od nje se dalje prečicom spuštamo ka horizontu i tako dobijemo pravac ka severu. Iza leđa nam ostaje jug, ispružene ruke pokazuju istok, desna, i zapad, leva. I ako dovoljno sačekaš, videćeš kako se sve okreće oko Severnjače koja leži tačno na osi obrtanja Zemlje.

- Opet, Zemlja se okreće oko ose! Kako ja to ne osećam! Pavle kaže da je video svojim očima da se Zemlja okreće! Ne verujem mu. Ja sam lično videla da se pomera Sunce! I ko je sada u pravu od nas dvoje?

- Oboje ste u pravu. Zemlja obilazi oko Sunca, kao da sedi u korpi na Sunčevom ringišpilu a ta korpa se još i vrti oko sebe. Razmisli, da li će se iz Zemljine korpe u svakom trenutku videti stub ringišpila, to jest Sunce? Lana je odmahivala glavom.

- Pa neće, dabome – u nekom trenutku će se Sunce pojaviti u vidokrugu, i kako se Zemljina korpa i dalje vrti, opet će nestati. I tako se nama u Zemaljskoj korpi čini da se Sunce kreće po nebu tokom dana, zbog Zemljinog obrtanja.

- Dobro, verujem ti! Ali da li se i Sunce bar malo, bar nekada, pomera?

- Da, da, da. Pomera se. Zamisli sada jedan ringišpil mnogo veći od Sunčevog! I kako se na njemu vozi dvesta milijardi zvezda! I Sunce sedi u jednoj korpici, trideset hiljada svetlosnih koraka od centra... Zamisli ti te korake! Svaki od devet i po biliona kilometara!

- Baš bih volela da šetam tim svetlosnim koracima! Nikada se ne bih umorila! Kao svetlost!

Onda, hajdemo! Besplatna vožnja za sve, na galaktičkom ringišpilu! Mama časti! Još samo dvadeset krugova!

ZVEZDANI DETEKTIVI

U autu je bilo pretoplo. Na magistralnom putu neočekivana gužva, a zadnje sedišta prepuno nestrpljive dece. Žučkasti pramenovi nemirne Minine kose ljubomorno čuvaju sećanje na slane talase nedavnog letovanja.

- Kako bih volela da znam sve! Ali baš sve! A ti, Nidžo? – cvrkuće Mina tresući glavom.
- Pa, ja bih na primer voleo da znam kada ćemo stići tamo kuda smo krenuli – mrgodi se Nikola.
- Zašto si tako nestrpljiv, pa stićićemo kad stignemo. Pogledaj kako je samo plavo nebo!
- Plavo je, pa šta? To je valjda normalno, osim kad pada kiša.
- Hm, a zašto je baš plavo, što nije neke druge boje, šta misliš?

Nikola je pogledao u nebo kao da ga vidi prvi put. Kao da u mislima vodi razgovore sa samim plavetnilom. Motor automobila se učutao, vrata se zatvorila uz tresak, a Džoni i dalje zagledan.

- Hajde, izlazi, zakasnićemo na predstavu – uznemireno će Mina.
- Ma kakvu sad predstavu, idemo valjda u igraonicu – pridruži se Džoniju još nekoliko dečijih glasova.

– Biće i jedno i drugo, oglasi se hor po poslednjoj modi doteranih mama uz zagonetan osmeh, oprezno prelazeći ulicu. Pet neumornih mladih žena sa ukupno trinaestoro dece i isto toliko šarenih ranaca približavalo se oronuloj zgradi polukružnog krova, potpuno zaboravljenoj od sveta, podno Kalemegdana. Nisu je zaboravili samo oni što pišu grafite.

Prostorija u koju su ušli bila je neobična, potpuno kružnog oblika. Baš na mestu gde su pre nekoliko vekova ljudi sedeli u oblacima vrele pare turskog kupatila, veselo čavrljajući, stajala je neobična gvozdena skalamerija. Na prednjoj tabli postolja nekoliko dugmića sa izbledelim komandama. Loptasta glava mašine, kao kakva aždaja sa dvadeset očiju, vrtela se uz čudno zujanje. Svetlucavi planetarijumski ćilim prekrivio je decu čvrsto stisnutu uz mame. U potpunom mraku bez daha su pratili kružne putanje zvezda po nebeskoj sferi, putokaze do Severnjače, Sirijusa i Alfa Kentauri. Od jednog do drugog sazvežđa, od Severnog Pola do Ekvatora...

– Moja Veoma Zauzeta Mama Je Spremila Uštipke Nama! Moja Veoma Zauzeta Mama Je Spremila Uštipke Nama! Mmmm... Mama, večeras spremaš uštipke, hoću da utvrdim prvu lekciju zvezdanih detektiva, zapoveda Mina izlazeći iz planetarijuma.

– Zar misliš da se tek tako postaje zvezdani detektiv? Pojedeš uštipke – i gotovo, mama je pokušavala da izvrda.

Početna slova reči u rečenici koju je ponavljala kao razbrajalicu, Minu su potsećala na raspored planeta u Sunčevom sistemu: Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun.

– Moja Veoma Zauzeta Mama Je Spremila Uštipke Nama –Visoko podignuti konjski rep veselo je skakutao širokom stazom prema kapiji Karla Šestog.

– Čekaj, uznemireno je dovikivao Nikola sustižući Minu, – šta ćemo sa Plutonom, sa onim iza Plutona, oblakom kometa, milijardama zvezda, milijardama galaksija i velikim praskom? Zar nisi rekla da bi volela da znaš sve?

– Opet si nestrpljiv, pa ne možeš preko reda, zavrteće ti se u glavi! Meni je i osam uštipaka sasvim dovoljno za večeru – jedan u obliku kratera na Merкуру, jedan pravo iz Venerine rerne, jedan ovozemaljski, jedan rumen kao Mars... Moja Veoma Zauzeta Mama Je Spremila Uštipke Nama...

CRNA RUPA

- Teto, teto, pričaj mi nešto – provirivao je dečak iza rascvetalog jorgovana.
- Ti stalno tražiš novu priču – za spavanje, za buđenje, za doručak, šetnju, zalazak Sunca... Za proleće, leto, i tako u krug.
- Ma hajde teto, samo još jednu. Ali nešto što nikada nisam čuo.

Priče za Mišu bile su kao lavirinti iz kojih se, iz godine u godinu, tetka sve teže izvlačila.

Kako god da su se završavale, on je imao nešto da im doda ili oduzme. To je imalo suprotan efekat od željenog – umesto da ga uspavaju, priče su ga razbuđivale. Zato, od priče koju mu je ispričala noć pred polazak u školu, tetka više niti dolazi, niti priča. A evo i zašto.

Jednom davno, pre više od pet miliona godina, u sazvežđu Labuda svetlucala je jedna neobično velika plavo-bela zvezda, Labud X-1. Superdžin nad džinovima. Kad god je bila u prilici da se pokaže svojim starijim prijateljicama, snežno-belim, žuto-belim, dukat-žutim, narandžastim i crvenim zvezdama, razmetala se mladošću, lepotom i toplotom.

- Pogledajte me, veća sam četrdeset puta od onih tamo dukat-žutih dama! A tek koliko sam toplija od njih! Pa, jedno pet puta! Sva gorim od želje da me vide!

Iskusne žute zvezde, Sunce, Alfa Kentauri A i Alfa Kentauri B došaptavale su se sa crvenom patuljastom Proksimom Kentauri. One su mogle da šapuću među sobom, pošto su bile najbliže komšinice – od Sunca do tročlane zvezdane porodice Kentauri telefonski signal putovao bi svega četiri godine. U tom slučaju, bile su uvek u prednosti kada je u pitanju ogovaranje plavo-bele razmetljivice Labudice čiji bi signal svetlosti, velike li uvažnosti, morao da se čeka čak šest hiljada godina! Kao da su one nameravale da ga čekaju! Starije i iskusnije, znale su nešto o Labudici X-1 što ona sama nije ni slutila – neće joj šepurenje dugo trajati.

Bilo je opšte poznato u zvezdanom komšiluku da su sve da najsajnije, najblistavije i najveće zvezde najkraće žive i dožive najstrašniju sudbinu – njihova tela kao supernove bivaju raznesena najsnažnijim eksplozijama u svemiru, dok njihova srca, jezgra njihova, bivaju zauvek pretvorena u misteriozne crne rupe.

Tako se i plavo-bela Labudica pretvorila u crnu Labudicu. Sagorela je od prejake želje da bude viđena. Zgusnula se skupila toliko da je zakrivila mrežu prostora i vremena u kojem je živela. Ni jedan tračak svetlosti čak i kada bi pojurio najvećom mogućom brzinom u svemiru, ne bi joj mogao uteći. I dalje željna pažnje, privlačila je sve što bi joj se približilo. A njena glad postajala je neutoljiva, sve veća i veća. Čitavi gradovi publike, planine zadivljenih posmatrača, mogli da budu tek zalogajčić za crnu Labudicu. Postala je prava crna rupa.

- Teto, teto, a gde crna rupa kaki?

Miša je ostao bez odgovora. Tetka je upala u priču o crnoj Labudici i od tada joj se gubi svaki trag na horizontu događaja. Ako neko od vas tamo zaluta, neka je potraži. Možda je saznala odgovor na Mišino pitanje.

ČARDAK I NA NEBU I NA ZEMLJI

Na trećem kamenu od Sunca, na brdu između doline Neproloza i zemlje Zaborava, živele tri sestre – Sunčica, Luna i Zvezdana. Brdo je bilo nadaleko poznato po tome što se na njemu godišnja doba nisu smenjivala, već samo vremenske prilike – danju je iz gustih sivih oblaka padala kiša, a noću je bilo vedro. Sa vrha brda uzdizao čardak i na nebu i na zemlji.

Sunčica je danju skupljala kišu – u lončice, šerpe, kazane i raznorazne posude koje je pronalazila. Razume se, sa većom posudom skupila bi više vode. Sa velikom količinom vode mogla bi bezbrižno da pregura noć. Čudnovate biljke za koje je skupljala vodu mogle su da prežive samo nekoliko sati bez zalivanja. Stabla, na pojedinim mestima visoka i po nekoliko destina metara, bila su zidovi čardaka a cvetovi biljke bili su njegove kule, sa otvorima ka nebu. U kulu se moglo dospeti samo na jedan način: radoznalošću.

Što je biljka dobijala više vode, to je kružni otvor cveta bivao veći i duže je trajao. Kad bi Sunčica posle napornog dana zaspala, o cvetovima se brinula Luna, mlađa sestra. Zgrtala je rosu sa latica i od nje, uz malo dodatog srebra, vešto pravila ogledala. Njima je poklapala otvore na cvetovima. Tako je svaka kula dobila poklopac po meri.

Izletnici koji su na brdo dolazili zbog čarolije zvezdane noći, pomišljali su da poklopci na kulama štite od kiše stanovnike čardaka. Ti poklopci su, međutim, služili za skupljanje svetlosti. Što je otvor kule bio veći, sakupio bi više svetlosti, kao što se i u Sunčicinim kazanima kupilo više vode nego u lončićima. I najmanji tračak svetlosti, pažljivo prikupljen, bio je dragocen za stanovnike čardaka. Ti čudnovati ljudi mogli su samo nekoliko sati da prežive bez gledanja u daljine.

U jednoj od najvećih kula, koja je najbolje približavala nebo, sedela je najmlađa sestra, Zvezdana. Svake noći posmatrala je zvezde, prebrojavala ih i davala im imena. O, kako se samo divno zabavljala! Koliko je tu bilo boja! Koliko je bilo zvezda! Zvezdanih porodica! Kako je za imena zvezda već davno iskoristila imena stanovnika brda, doline Neproloza i zemlje Zaborava, rešila je da počne da im deli brojeve. Tako je svaka zvezda, bez obzira koliko je udaljena, imala svoje ime ili broj.

Svaki put kada bi iznikla nova kula sa uglačanim poklopcem od rose i srebra uperenim u zvezde, na Brdo bi dolazili stanovnici doline Neproloza i zemlje Zaborava. U vrtu ispred čardaka i na nebu i na zemlji napravili bi veliko slavlje u čast Sunčice, Lune i Zvezdane.

I svako ko bi makar jednom bacio pogled ka nebu kroz kule ovog čardaka, ostajao je da u njemu živi, srećan i ozvezdan zauvek.

Tako su se svi stanovnici na trećem kamenu od Sunca vremenom zarazili gledanjem u zvezdano nebo. Iz dana u dan grade sve veće i veće teleskope.

NA IZVORIŠTU SVETOVA

Priča o rađanju svetova ima četiri dimenzije.

U prvoj dimenziji rađaju se svemiri. Izvorište svetova postoji oduvek i zauvek, bez početka i kraja. Beskrajno polje čiste energije u kojem se rađaju novi svemiri. Bezbroj velikih praskova, svuda i u svakom trenutku! Samo jedan od tih silnih velikih praskova izrodio je naš svemir u strahovitoj eksploziji. Iz neverovatno guste, sićušne i vrele tačke, stvoreno je sve što vidimo da postoji. A ta naša tačka, ona je eksplodirala iz čiste energije, sasvim slučajno, kao što to čini bezbroj drugih tačaka u izvorištu svetova. Naš svemir raste od kada se rodio! Skoro četrnaest milijardi godina! A oni drugi, nastali iz drugih početnih tačaka, ko zna od čega su, koliki su, kakvi su. Da li i oni rastu, ili se možda smanjuju? Ili malo rastu pa se malo smanjuju? Ne znamo. Kao što ne znamo da li ćemo ikada otkriti neku prečicu do nekog od njih.

U drugoj dimenziji, rađaju se zvezde. Opet slučajno. U džinovskim i hladnim oblacima gasa, u našem svemiru čestice se sporije se kreću nego u toplijim oblacima. A to je dovoljan uslov za početak čarolije. Čarolije privlačenja. Kad jednom počne, ta čarolija nikada ne prestaje. Najpre se, na više mesta u oblaku, naprave male, pa sve veće i veće, sve zgusnutije i vrelije grumuljice. Kada postane baš vrelo, kad sve u grumuljici počne da se krčka na desetak miliona stepeni, rodi se zvezda. U istom oblaku, istom zvezdanom porodilištu, rađa se istovremeno mnogo zvezda, na stotine novih sunaca...

U trećoj dimenziji vlada ljubav. Kao Čestice i Antičestice, On i Ona se slučajno sretnu. I ludo se, sasvim slučajno, zavole. U njihovom spajanju, nastaje božanstveni bljesak energije, veliki prasak ljubavi. Posle devet meseci širenja, novi svemir se odvaja i dalje nastavlja da raste potpuno sam. Dok jednog dana ne poraste i slučajno sretne nekog, kao stvorenog za novi veliki prasak ljubavi.

U četvrtoj dimenziji, od beskrajne energije zgrudvane u oblacima tvoje mašte, pokrenute čarolijom ljubavi, nastaju priče.

Večiti zakon nastajanja i nestajanja važi u svim dimenzijama. Zakon stvaranja nečega ni iz čega.